

toerisme in zeeland

Leen Wouters,
ETI voor Zeeland

In dit artikel willen we aandacht besteden aan het 'wel en wee' van het toerisme in Zeeland. Het is te begrijpen dat bij een snelle ontwikkeling van het toerisme, zoals we deze in de laatste decennia hebben kunnen waarnemen in Zeeland, naast de economische en sociale baten er ook wel enige problemen de kop op steken. Naast een globale beschrijving van de ontwikkelingen in het verblijfstoerisme, het dagtoerisme en de watersport en de sportvisserij komen er enkele problemen aan de orde en met name de huidige stagnatie van het verblijfsbezoek en de moeilijkheden rond de tweede woningen.

Het verblijfstoerisme.

Vooralsinds het eind van de jaren vijftig is de toeristische bedrijvigheid in Zeeland sterk toegenomen. De stimulerende factoren als groei van de welvaart, toename van de vrije tijd e.d. mogen bekend worden verondersteld. Het geschatte aantal overnachtingen van toeristen is gegroeid van 2,25 miljoen in 1961 via 5,9 miljoen in 1969 tot 6 à 7 miljoen in 1974. Dit verblijfsbezoek concentreert zich voor ca. 80 % aan de Noordzeekust. Bij het toenemen van de recreatieve druk op de kust is ook de belangstelling voor het achterland gegroeid. (Tholen, Oost Zeeuwsch-Vlaanderen, Zuid-Beveland). De verdeling van het aantal toeristische slaapplekken over de verschillende logiesvormen en gebieden geeft een indicatie over de spreiding van het aantal overnachtingen.

Onderstaand overzicht geeft de situatie in de zomer van 1974 weer.

Geografische verdeling slaapplekken.

	camping	zomer- huizen	hotel- pension	gemeubi- leerd
Schouwen-Duiveland	40.300	11.900	1.200	2.800
Walcheren	29.100	8.600	5.700	12.300
De Bevelanden	10.300	6.200	500	100
Zeeuwsch-Vlaanderen	18.800	8.900	1.800	2.500
Tholen, St. Philipsland	5.000	1.100	100	—

Bron : PPD Zeeland.

De belangrijkste landschappelijke en overige attracties zijn het strand, de duinzones, enkele boscomplexen, de zeearmen en de krekken, de oude steden en het rustieke polderlandschap. De beschikbare gegevens wijzen op een geleidelijke versterking van het zogenaamde sociaal toerisme. Ongeveer 60 % van de toeristen is afkomstig uit de lagere inkomensgroepen. Deze groepen zijn het sterkst vertegenwoordigd in de sektor kampeerterreinen en kampeerhuisjes. Zeventig procent van de toeristen zijn afkomstig uit Nederland. De buitenlanders komen vooral uit het Roergebied ; ongeveer tien procent van de buitenlanders komt uit België.

Het dagtoerisme.

Naast het verblijfstoerisme is ook het dag- en weekeindbezoek, vooral door het gereedkomen van betere verbindingen, sterk gegroeid. De indruk bestaat dat het ontwikkelingstempo van het dagtoerisme en de kortere verblijven hoger ligt dan dat van het verblijfstoerisme. Vooral in de weekends met mooi weer komen de strandrecreanten in drommen opzetten.

Vanuit België bestaat vooral een grote belangstelling voor de steden in Zeeuwsch-Vlaanderen. Van deze steden is Sluis wel de bekendste, wat ten dele op naam mag worden geschreven van de daar aanwezige sexshops. Daarnaast mag toch ook zeker Middelburg worden genoemd met zijn weekmarkt en vele belangrijke monumenten.

De watersport.

In de watersport is een geheel autonome groei opgetreden. De gezamenlijke capaciteit van de Zeeuwse jachthavens bedroeg in 1960 ongeveer 350 ligplaatsen, in 1965 waren het er rond 1.600 en het aantal ligplaatsen op dit moment benadert de 5.000. De helft hiervan bevindt zich in het Veerse Meer.

Veel van deze havens zijn tot stand gekomen met overheidssteun. Vooral Economische Zaken heeft tot 1972 veel subsidies verstrekt in de aanlegkosten van jachthavens. Nu deze subsidiemogelijkheid is komen te vervallen is het voor de gemeenten moeilijker geworden om een jachthaven tot ontwikkeling te brengen. Zonder een subsidie in de investeringskosten worden, vooral in de beginjaren, de jaarlijkse tekorten te hoog. Na enkele jaren is een haven, mede door de steeds voortschrijdende inflatie, als regel administratief wel rendabel. De beste kansen voor de toekomst liggen dan ook bij de grotere partikuliere bedrijven, die als regel wel een paar slechte beginjaren kunnen overbruggen.

Gezien de ontwikkelingen in de afgelopen jaren en de mogelijkheden die er nog zijn, kunnen we een verdere ontwikkeling van de watersport in Zeeland verwachten. Vooral in het Veerse Meer en het Grevelingenbekken zijn nog goede mogelijkheden. De mogelijkheden in het eventuele Zeeuwse Meer hangen samen met de manier waarop de Oosterschelde zal worden afgesloten.

De Zeeuwse jachthavens hebben een zeer belangrijke Belgische klantenkring. Uit een onderzoek in de havens van het Veerse Meer¹ bleek dat 39 % van de ligplaatsbezitters afkomstig was uit België.

¹ 'Watersport op het Veerse Meer', Recreatieschap Het Veerse Meer, 1974.

Ook in de havens van Terneuzen en Breskens, die vooral van belang zijn voor de zeezeilerij, is een belangrijke ' Belgische vloot '. Verder is er een grote belangstelling van Belgen voor de Braakman en de Vogelkreek in Zeeuwsch-Vlaanderen.

Vooral omdat de vraag naar ligplaatsen (ook uit Duitsland) snel toeneemt gaat deze internationale deelneming aan de watersport steeds meer kritiek ondervinden. Naast het argument van een juiste besteding van de overheids gelden (subsidies die ten goede komen aan de buitenlanders) bestaat tevens de vrees dat als de in Nederland beschikbare ruimte en de daarmee samenhangende maximale opname-kapaciteit van de voor watersport geschikte wateren geheel zal zijn benut, er verhoudingsgewijs veel buitenlanders een ligplaats in Nederland zullen bezetten. Een gevolg zou zijn dat op dat moment (men spreekt over $\pm$ 1985) de belangstelling van de Nederlanders, die wat later op gang is gekomen dan die van de buitenlanders, niet meer kan worden gehonoreerd. Daarom wordt wel gepleit voor een bepaald voorkeursrecht van de eigen inwoners of het vaststellen van een bepaalde verhouding tussen buitenlanders en Nederlanders bij de toewijzing van akkomodatie in de nieuwe jachthavens.

Sportvisserij.

De mogelijkheden voor de beoefening van de sportvisserij zijn in Zeeland talrijk en gevarieerd. Niet alleen in de binnenwateren, maar vooral in de buitenwateren is de sportvisserij snel in betekenis toegenomen. Langs de zuidoever van de Oosterschelde treft men verschillende campings aan die geheel op de sportvisserij zijn georiënteerd. Deze campings hebben zeer veel Belgische gasten. Naast het vissen vanaf de wal leggen de Belgen ook een grote belangstelling aan de dag voor het zeehengelen vanaf visboten. Dit geschiedt ten dele vanuit eigen bootjes maar toch wel het meest vanaf speciaal daarvoor ingerichte schepen. Deze vorm van rekreatie vindt o.a. plaats uit de havens in Yerseke, Bruinisse, Tholen, Sint Maartensdijk, Stavenisse, Sint Annaland, Zierikzee, Katse Veer en Vlissingen.

Het vissen vanaf de speciaal daarvoor ingerichte schepen verdient eigenlijk wel de voorkeur omdat het vissen met partikuliere bootjes, vooral door het niet zeewaardig zijn van de schepjes en de onbekendheid met het getij, niet altijd zonder gevaar is.

De huidige stagnatie van het verblijfstoerisme.

Wie de moeite neemt de ontwikkeling aan de Zeeuwse en aan de Belgische kust met elkaar te vergelijken, komt tot de konklusie dat deze ontwikkeling vrijwel identiek is.

Uit de publikaties van het Westvlaams Economisch Studiebureau blijkt dat gedurende de laatste jaren het verblijfstoerisme vrijwel niet meer is gegroeid. In de publikatie ' Toeristische index WES Kust en Achterland, 1974 ' komt genoemd bureau tot de konklusie dat : ' sedert 1965 het kusttoerisme — het seizoen 1970 en 1973 buiten beschouwing gelaten — een periode van stagnatie kent '. De gang van zaken in Zeeland geeft in grote lijnen eenzelfde beeld te zien, zij het dat deze stagnatie hier pas in een later stadium is opgetreden.

Deze overeenkomst is niet zo opvallend als men bedenkt dat de Belgische en de Zeeuwse kust eigenlijk

eenzelfde positie innemen in het geheel van de West-Europese vakantiemarkt. Zij bieden het vakantieklíenteel een vergelijkbaar produkt aan, namelijk een vakantie aan de Noordzeekust.

De problemen die men aan de Belgische kust aantreft neemt men ook waar in Zeeland. Naast problemen op planologisch gebied, moeilijkheden met de lozing van afvalwater in zee, het ontbreken van voldoende ontspanningsakkomodatíe bij minder goed weer vormt de konkurrentie van de ' zonnelanden ' het belangrijkste structurele probleem.

Struktureel wil in dit verband zeggen dat de stagnatie die is opgetreden niet wordt veroorzaakt door toevallige factoren die volgend jaar misschien weer anders komen te liggen. Het is meer zeggen dat er zich een moeilijk beïnvloedbaar en daardoor onontkoombaar proces afspeelt waardoor ook voor de toekomst rekening moet worden gehouden met een blijvende stagnatie.

Zelfs is een terugloop van het verblijfstoerisme op wat langere termijn niet ondenkbaar. Want het lijkt erop dat een vakantie aan de Noordzeekust in economische zin een ' inferieur ' produkt is geworden ; een produkt waarvan men minder koopt bij een stijgende welvaart. De konsument geeft de voorkeur aan andere vakantieoordén, niet omdat deze goedkoper zijn, maar omdat zij een hogere waardering genieten. Vooral de ' verre ligging ' en de klimatologische omstandigheden zijn hierbij de bepalende factoren. In deze optiek worden problemen op het gebied van de planologie en de waterzuivering, die overigens ook in bijvoorbeeld Spanje een rol spelen, minder belangrijk.

Voorzover de geschetste ontwikkeling niet afwendbaar is, zal men een eventuele remedie meer moeten zoeken in het opvoeren van de standing van de Noordzeekust dan in het streven naar goedkopere en eenvoudiger akkomodatíe.

Bovendien ontbreken aan de Noordzeekust de professionele touroperators die toch vooral in de huidige vakantiewereld een belangrijke rol spelen.

Duidelijk is ook dat de onderzoeksaktiviteiten zowel in België als in Nederland (Zeeland) zich nog meer zullen moeten gaan verleggen van het eigen territoir naar een veel groter gebied. Men kan niet blijven volstaan met alleen maar die vakantiegangers in het onderzoek te betrekken die toevallig in het eigen gebied een vakantie doorbrengen. Een goed inzicht in het totaal van het West-Europese vakantiegebeuren is meer dan ooit nodig. Wellicht zou hier van een aanpak in Benelux-verband sprake kunnen zijn.

Tweede woningen.

Een geheel ander probleem, waarmee vooral de gemeenten te maken hebben, vormen de zogenaamde tweede woningen. Hieronder moet men de woningen verstaan die nog wel voor permanente bewoning kunnen worden gebruikt maar die in handen zijn gekomen van partikulieren die deze woningen uitsluitend gebruiken voor vakantieoelíenden. Het gaat hierbij dan vooral om de tweede woningen in een dorpskern. Zeeland heeft zowel absoluut als relatief het grootste aantal tweede woningen van alle provincies in Nederland.

De belangstelling van zowel Nederlanders als buitenlanders voor deze vorm van vakantieakkomodatíe neemt nog steeds toe. Het belangrijkste nadeel van deze